



FELELŐS SZERKESZTŐ: REINER FERENCZ ÉS DR. BERÉNYI PÁL.

Előfizetési ára:
Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.
Évenként 20 iv zenemelléklettel.

Egyes szám ára 20 krajczár, zenemelléklettel 30 krajczár.

Szerkesztőség: Sas-utca 15. sz.
Kiadóhivatal: Gránitos-utca 6. sz.

TARTALOM.

IRODALOM: DR. BERÉNYI PÁL: *Báró Eötvös József.*
ZENE: SZ. E.: *Német opera-irodalom.*
SZÍNHÁZ: R.: *„A báróné levele”.*
KÉPZŐMŰVÉSZET; TELEGDY LÁSZLÓ: *Asországos kiállítás műcsarnoka.*
TÁRCSA: ADORJÁN SÁNDOR: *Jókai mint kiállító.*
ZENÉSZETI HÍREK.



BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF.

(Magyar Könyvesház. Kiadja Aigner Lajos. XIII. folyam 5-7. sz. *Báró Eötvös József. Irta: Ferenczi Zoltán.*)

A «Figyelő» tavalyi évfolyamában jelent meg Ferenczi úr értekezése Eötvösről, mely most könyvalakban került az irodalom piacára. Nem azt akarjuk ezzel jelezni, hogy a kiadói rokonság, mely a Figyelő és a Magyar Könyvesház között fennáll, praedestinálta az essay sorsát; mert ha így lenne is, mi örömmel konstalálnánk ezt, bizonyosságául a derék vállalat életrevalóságának, mely egy bizonyos körnek már sok jeles irodalmi emléket és sok tanulságos értekezést tett hozzáférhetővé. Valóban a Magyar Könyvesház egyike a leginkább becsülésre méltó irodalmi vállalatoknak, mert egy olyan körnek nyújt oktató olvasmányokat, mely ahhoz legkevésbé fér: — a tanuló ifjúságnak. Nálunk a serdülő ifjúságnak van a legcsekélyebb alkalma a régibb írókkal vagy egyes, úgy alak, mint tartalmánál fogva nem az elsőrendű, vagy mondjuk akadémikus, de mégis hasznos értekezésekkel megismerkedni. A nélkül, hogy ennek okaira kimerítőbben mutatnánk rá, kiemeljük, hogy a Magyar Könyvesház már olcsóságánál fogva is kiválóan alkalmas arra, hogy az ifjúság között, mely a drága és külsőleg is megbecsülést igénylő foliansoktól fél, terjedjen és alkalmas közvetítőül szolgáljon olyan

eszmék terjesztésére, melyek a tankönyvek körén túl esnek, de azok értelmi magaslátát sokban túl nem haladva, a legkönnyebben férközhetnek a fiatal ember emlékébe.

Es a Magyar Könyvesház, ha néha el is tért arról az útról, melyet a főntebb jelzettekben követett, a legmelegebb emlékezést érdemli meg azon törekvéseért, mely hozzáférhetővé tette potom árért *Anyos Pál* költeményeit, *Buyer Czuczor Gergelyét*, *Castelar Byronját*, *Neményi A. Kortörténelmi rajzait*, *Turgenjefov* novelláit és sok mást, mely már nem egy ifjú kedélyben gyújtotta föl a vágy tüzét haladni messzebbre is. . . . Kiadványainak legjelesebbjei közé tartozik *Ferenczi Zoltán* értekezése is Eötvös báróról. Úgyesen összeállított kis essay ez, mely míg egyrészt kellemes olvasmányul szolgálhat az ifjúságnak, méltán van hivatva egy világító sugarat dobni abba a mély sötétségbe, melyben a magyar fiatalág előtt századunk nagyjai, nemzeti aspirációink örökemlékű előharczosai élnek. Nálunk a középiskolai ifjúság hazánk történelmét illetőleg leghehianyosabb ismereteit ép abból a korból nyeri, mely a legtanulságosabb és mely a jelen társadalomnak megteremtője. Nem ismeri, nem is sejtethi azokat a nagy eszméket, melyek 1825-től kezdve a hatvanas évek közepéig egy ezredéves hazát forgattak meg talpköve körül és még kevésbé ismerik azokat az alakokat, kik ez eszmék képviselői lévén, a legnemesebb átalakulásnak, melyet nemzet valaha átküzdött, voltak előharczosai.

Igaz ugyan, hogy e hiányok nem tanítóink vétkei; annak a megfoghatatlan bénaságnak következményei csak, melylyel nemzetünk történelmének legfényesebb korszakát tudományunk nagy műhelyében kezelik és a mely bénaság renyhén pihenhet, mikor a magyar tud. akadémia Széchenyiről még nem juttatott kezeink közé többet, mint a mennyit egy nagyon is aulikus ember szeszélyes kedve adott.

Es csak Széchenyi volna az annyira mellőzött?! . . . Nem; ott van Wesselényi báró és körülötte az a kevés számú nagy, kik a pozsonyi országgyűlésen Széchenyi tüzenél hevítették izzóvá fegy-

vereiket és ott vannak politikai kitünőségeink mellett irodalmi jeleseink, mint Kazinczy, Kölcsey, Eötvös br., s a mi tudósaink nem tudnak azok emlékének egy-egy kötetet áldozni, kik nekünk irodalmat teremtettek!

Ilyen viszonyok között enyhítő tudat, hogy van egy kis értekezés, mely e nagyok egyikéről ennek méltó hangon, de csak a kieszemelt olvasó körnek megfelelő módon nyújt képet. Ferenczi értekezése méltó Eötvöshöz, de csak az igények ama szerény határai között, melyben a magyar Könyvesházat kezünkbe vesszük. És legyen e megjegyzésünk dicsérete Ferenczi fáradozásának mi azt hisszük, ő maga se gondolt arra, hogy az a kis füzet, melyet ő Eötvösről írt, hivatva legyen ennek méltó emléket állítani: földerítve ama kérdéseket, melyek között Eötvös élt és megjelölve ennek méltó helyét köre nagyjai között és a történelemben. Ferenczi egy kis essayt akart csak adni, összegyűjtve benne mindazt, a mit Eötvösről olvasott, lelkiismeretesen kommentálva Eötvös szellemi hagyatékait. És ez sikerült is neki. Adott jó életrajzot; elmondta, úgyesen összeszerkesztve mindazt, a mit Eötvösről olvasott és leírta irodalmi hagyatékainak keletkezési történetét; majd elmélyed a tartalom részleteibe is és a mennyire szemhatára engedi, vizsgálja e részletek motívumait, sőt gyakorta vizsgálja az egyes munkák értékét is. És általánosságban sikerült is neki minden. A hol elbeszél, hangja eléggé kellemes és gondolatai úgyesen futnak ki tolla alól; a hol Eötvös munkáinak tartalmát adja, sehol nem válik unalmassá és elég biztos kézzel tudja megválasztani a lényegest a mellékestől és a hol mint bíráló lép föl, úgyesen iparkodik csoportosítani mind azt, a mi elfogadott, pragmatikus és soha nem válik komikussá, mint már sokan azok közül, kik Eötvöst bírálni akarták. Szóval: Ferenczi eléri célját; ad egy tanulmányt Eötvösről, mely úgyesen tárgyalja mindazt, a mit már róla szórva nyosan itt-ott elmondtak és a mely szerves összefüggésbe gyűjtve Eötvös jellemvonásait, kellemes olvasmányt nyújt mindazoknak, kik Eötvös munkálkodásáról akarnak képet nyerni.

Nagy hibája, hogy keveset, majdnem semmit sem beszél Eötvösről, mint emberről. Nem jellemzi a kort és nem beszél a küzdelmekről, melyeket Eötvösnek eszméiért kelle át szenvednie. Egész tájékozatlanul hagy a felől, hogy minő volt Eötvös, mint ember és minő helyet foglalt el a kora nagyjai között, csak munkásságát ismerteti Ferenczi, csak életének, és munkásságának adatait adja, de őt magát nem ismeri. Azt a mély kedélyt, melyhez hasonlót keveset mutat föl a világirodalom, nem bonczolja: az essay átolvasása után csak egy nagy férfi munkásságát látjuk s a férfiút magát nem. De munkásságát sem ismerteti teljesen; így Eötvösről, mint nevelőről, mint tanítási ügyünk átalakítójáról meg sem emlékezik s nem iparkodik a legkevesebbet is pótolni azt, a mit Eötvösről szólva, majdnem minden méltatója elfeledett, hogy tanítási ügyünk tulajdonképpen vele kezdődött: iskoláinkat ő alakította át és kezdve az utolsó falusi iskolákon egész az egyetemig, tanítási rendszerünket megváltoztatta.

DR. BERÉNYI PÁL.



NÉMET OPERA IRODALOM.

(«A dāmon» opera Rubinsteiné. — «Manfred király» opera írta Röber zenéjét szerző Reinecke Károly.)

Működő Rubinstein «Nero»-ja a bécsi közönség és kritika részéről és több nagyobb német színpadoknál oly félreérthetetlen mellőzést, sőt ennél is többet; határozott visszautasítást tapasztalt, a budapesti királyi operának pedig csak imputált színrehozatalát a szakba vágó sajtó hangja oly erőlyesen

megakadályozta, igen érdekesnek tetszik egy régiebb jeles operájának színrehozatala Kölnben, mely spontán tetszésnyilatkozatok között ment végbe az ottani városi színházban s mely a divatossá vált téves véleményt, mintha Rubinsteinnak nem volna tehetsége, invencziója, praepotens opera-ere, helyesebb, igaz helyreigazításban részesíti. Értjük Rubinstein nagy operáját a «Dāmon»-t.

A «Dāmon» oly zeneművészeti tény, mely nemcsak nagyszerűsége és sajátossága által imponál, hanem abban az izzó világításban, melyben a művész e vadregényes alkotását helyezi, oly mágikus életet nyer, mely vonz, megragad és megráz. Az orosz mondavilágból vett tárgy — mely a Vampyr ismert mondájához sokban hasonlít — igen nagy befolyással van a hatásra, de mégis a konfliktusok elmosódottságán és homályosságán laborál, azonfelül nyomasztóan, mint egy sötét árnyék nehezedik az opera szövegére az emberi akarat borzasztó kötöttsége, a láthatatlan hatalmaktól való függőség, mely a zenére sincs befolyás nélkül. Azonban ettől eltekintve, a mester genialis teremtő ereje e színpadi és egyszersmind zeneműben is nagyszerűnek bizonyult, habár nem minden részlet mondható egyenértékűnek. Oly komponistaként jelentkezik itt Rubinstein, mint a ki a koncepczió rendkívüli merészségével a kivétel nagy erélyét párosítja s kinek individualitása élénk fantázia és hatalmas képzelő erő mellett határozott eredetiséggel ékeskedik. Sőt többet mondunk. Az opera első hallásánál eleinte meg leszünk lepve a mű külalakjának idegenszerűsége, az érzelmek keleti heve által, mely élénk sugározik, s melyek a képzeletet fantasztikus képekkel szövik körül.

Igy azután az egész mű teljesen megfelelő az alkotó sajtószerszerűségének és nagy-

szerű, erőttől duzzadó emelkedéseken kívül va'óságos kecses szépségeket nyújt. Rubinstein igazi művészi érzéssel kerülte ki a veszélyt, nehogy a jelenetek folytonos komorságánál egyhangúságba essék miután az ismeretes «Grau in Grau»-festést a kitünően kezelt zenekar által meglepő változatosságú világításban mutatja be. Rubinstein zenéje egészben véve a szöveg őszintén átértett kifejezésének tekinthető; a jelenet szükségének megfelelőleg oda folyik a zenei ár, a hol szükség van rá és a mi e műben zeneileg kifejezésre van hozva, az okadatolva is van és a szükségességben találja jogosultságát. Hogy részleteket is adhassunk, felhozzuk a nemzeti dallamok melodikus színezetét (a bevezetésben), melyet a grúz leányok énekelnek, mintegy feleletként a dāmon csábító dalára. A jellemzetes hang mindig élesebbé válik a mint a kissé bágyadtan folyó cselekmény fonálán tovább megyünk. Ilyen Szinodal herczeg bájos szerelmi dala, ilyenek a hatalmas karok, az opera főelemei, ilyen továbbá a dāmon és Tamara közti megrázó jelenet zenéje a második felvonásban és mindenekelőtt az opera gyöngye a harmadik felvonás felséges duettje. Ez előnyökkel szemben nem sokat zavar a szöveg belső szakadozottsága, még az a körülmény sem, hogy a zenei szükség érdekében oly jelenetek vannak beszöve, melyek a tárgygyal semmiféle összefüggésben nincsenek.

Ha operaigazgatásunk már be akarja kebelezni Rubinstein műsorába, sokkal ajánlatosabb volna e művel kezdeni, melynek értéke minden kétségen felül áll, mint olyannal, mely fölött autentikus kritika és közvélemény habozás nélkül pálcát tört, Igen dicséretes elv a jó mintákat utánozni, de azt hisszük, mindenben éppen Bécs példái után menni, Bécsnek ezúttal rossz példája után, ope-



JÓKAI MINT KIÁLLÍTÓ.

Az országos kiállítás legbüszkébb palotájában, a nagy iparcsarnokban, az ipar termékeinek hívalgó tömegében, orgona bűgásának, harsogásának zajában, óráinak csöndülései között, harangjainak kongásai alatt, távol az aranytól csillogó szekrényektől, egy szögletben, afféle átjáró sikátorában a közönségnek: áll egy szerény, egyszerű barna diófa szekrény, mely azt tartalmazza, hogy mit dolgozott Jókai nekünk, hazájának, az egész világnak mindedig. Alig vehetjük észre a roppant orgona mögött, úgy meghúzódik, s ha fölírata el nem árulja, magukra a könyvekre bizonyosan rá nem néz senki s eszébe sem jut Jókai, a ki drágábbat alkotott a csarnok csillogó gyémántjainál, maradandóbbat az ércz-nél, mely e helyütt találja meg legraffinirabb földolgozását, bájosabbat, mint a mit az összes hangszerek előadni bírnak; s a mikor már az iparcsarnok szét fog málni porrá; összezugszorodva, elpenészedve

porlanak el a hűrok s közönséges rozsdás vasrongy lesz az elpusztíthatatlannak hitt ércz műrekek, még akkor is meg fog maradni késő századok mulva az, a mit Jókai alkotott s unokáink unokái mind gyönyörrel, okulva és nemesülve fogják olvasni, hogy ki volt az a Jókai, — az a Jókai, ki művei halhatatlanságában kivívta a saját nevének halhatatlanságát is.

Miért tették a Jókai szekrényét oda? Ki tudná megmondani! Talán az iparcsarnok rendezői azt gondolták magukban: mi nem érdemeltük meg Jókait, ne is büszkélkedjünk vele! Ha ezt gondolták, igazuk lehet. Vagy talán azért adták műveinek azt a sötét zúgot, hogy ott terjeszse a világosságot, a hol arra valóban szükség van? Akkor is bölcsen cselekedtek, ámbár még Jókairól is be kell vallanunk, hogy minden hely sötétségét megvilágosítani az ő művei sem bírtak.

Költői phantasia ragyogó melegével, lánglélek alkotásának teremtő hatalmával s a próféta szívének igaz szeretetével írta meg műveit Jókai, írja most is, s vajha írhatná még hosszú évtizedekig. Egy egész emberöltő alkotása a genie életében mindig bámulatos, nagyszerű, megdöbbentő látvány: legyen a genie neve Julius Caesar vagy Napoleon, Molière vagy

Jókai. S ím, e szekrény magában foglalja csekély kivétellel mindazt, a mit a Jókai genieje alkotott. De nem szorítható azt össze két négyszögméternyi területre, helyet követeltek ezek az alkotások az egész világon: ezer meg százezer példányban olvassák mindenütt, a finnek és a szerbek, az oroszok és az angolok, a dánok és olaszok, az amerikaiak és a németek, s hogy az ő szekrénye mégis kapott valami csekély helyet, amilyent, olyant, bizonyítja, hogy még mi magyarok is. Soha a nő szeretetét, a hazához való forró ragaszkodást, a szerelem forrását, a férfias küzdelem nemességét író anynyira szíve vérével, mint Jókai, meg nem írta. Azért hódít az új földes úr országot, megnyílik előtte, bárminő nyelv hangját értve is, a köszívű ember kebele, s a magyar ember őt bírva, valóban nábobnak mondhatná magát, ha meg tudná igazán becsülni.

A leglánglelkűbb író, s a legszelídebb ember. Ő az, a kire még nem haragudott senki, a ki soha sem bántott senkit, a ki mint az engesztelés maga, lépett föl mindenütt, a hol a csillapító szónak, a szeretet melegének szüksége volt. Minden művéből, minden tettéből, minden szavából ugyanaz a nagy szív sugározza ki forrását, a mely Viktor Hugót olyan

ránkra nézve nem lett volna nagyon üdvös.

Épp oly nagy érdekeltséget, mint az előbb megbeszélte mű, keltett egy másik német, szintén nagynevű szerző operájának felelevenítése Lipcsében. Reineckét nálunk csupán a hangversenyteremben lehetett hallani és az ő opusai a legsűrűbben fordulnak meg hangverseny-idényeinkben. Igaz, hogy máshol sem volt még alkalom Reineckét színpadról hallani, mert az is igaz, hogy a népszerű komponista összesen két-három operát komponált, melyek nagyszámú szerzeményei mellett is számot tesznek az operairodalomban, sőt éppen a «Manfréd király», melyről beszélni akarunk, abszolút becsű mű és határozottan beválik operánk repertoirejének keretébe, mely nővák után épp úgy áhítozik, mint közönségünk. Az igazgatóság, melynek most érdekes újdonságok után nézni kell, talán figyelembe veszi Reinecket is, kinek színpadunkon való meghonosítását közönségünk épp oly szívesen venné mint a hangversenyteremben.

Reinecke «Manfréd király»-ának keletkezési ideje 1867-re esik. Második operája ez és a nagyobb alap tekintetében az első. Első előadása 1868-ban volt Wiesbadenben, honnan a lipcsei városi színházhoz került, a hol még Laube igazgatója alatt sokszor került igen sikeres előadásra. Más német színpadokra nem jutott, sőt Lipcsében is letűnt az első előadások után a műsorról. Ezalatt azonban a műnek több száma — ezek között főleg a nyitány és az ötödik felvonás előjátéka nagy elterjedést tapasztalt, a mi megfoghatatlan módon nem segített az opera sorsán, mely már-már feledésbe merülni látszott. Az elhanyagolás okát keresni meddő dolog volna, hisz tudjuk, a színházaknál vannak olyan tényezők melyek szívesen foglalkoznak a mestersé-

ges feledtetés métiérével, hogy ez azonban nem a mű értékében rejlett, azt mutatta a felelevenítés alkalmá, mely Reineckének oly sikert hozott be, mely napjainkban a szopora és a mellett mégis meddő operaprodukczió mellett a legkritikákbak közé sorolható. Ujabb időkben ilyen sikerekhez csak Wagner Richard volt szokva és rajta kívül csak az egy Neszler látott hasonlót, midőn «Trompeter von Säckingen» című operájával lépett egyszerre a nagy német komponisták közé.

Reinecke mielőtt operáját ismét a lámpák elé bocsátotta volna, úgy a szöveget, mint a zenét gyökeresen átdolgozta. Különösen érvényesítette az instrumentációban azokat a brillans elemeket, melyek használata azóta — tehát tizennyolcz év óta — hatás dolgában nagy külső értéket kölcsönöznek az operai műveknek. És Manfréd király most sokkal nagyobb sikertarotott, mint első bemutatója alkalmával. Reinecke operazeneje is tagadhatatlan értékűnek bizonyult és a közönség meg volt lepve ama sok zenei szépség által, mely a mű majdnem minden egyes számában nyilatkozott és midőn a közönség az érdeemes mestert minden felvonás után viharos tapssal hitta a lámpák el az elégteladás legkritikább nemét adta meg az igazságtalanul mellőzött és elhanyagolt mestertnek.

Sz. E.



A BÁRÓNÉ LEVELEI.

(Bohózat 3 felvonásban. Irta Rákosi J. Először adatott folyó hó 8-án a nemzeti színházban.)

TALÁN nincsen drámai forma, melyben Rákosi Jenő kiváló tehetségét meg nem kísérlette. A mióta Aesopus-ival, mint egészen fiatal ember föllépett

és egyszerre hódította meg a kritikát és közönséget; írt már mindent, csalogatta a múzsát minden felé és bekóborolta a színműírás minden mezejét. Láttuk vígjátékait és neveltünk karikatúráin; megnéztük drámáit és csodálkozva ragadt el találékonyasága és láttuk operettejeit, meg ezek társaságában azt a sok mindenfélét, melynek a szoros értelemben vett dramaturgia létjogot még egyáltalában nem és nevet is csak lopva adott helyt, legutóbb újra olyas alkotással szerzett egy víg estét, melynek törvényszerűségét a paragrafusok nem ismerik.

«Bohóság»!... Így címezi Rákosi legújabb darabját, «A báróné levelei»-t, s a könyvkiadásban, mely alig néhány nappal ezelőtt került az íródalmi piacra; a nemzeti színház nem követte őt azonban annyira és megmaradt annál a címénél, mely régi és határozott drámai fajt jelöl: bohózat!

Van e kettő között különbség?! Úgy látszik, nincs. Az egyik is, a másik is egy és ugyanazon költői affectiókkal vadászsa a hatást; az egyik is és a másik is a komikumnak egy és ugyanazon faját, momentumait használja céljai elérésénél. Egy csekély eltérés a kettő között csupán a felfogásban látszik rejteni, jobban mondva a módban, melylyel úgy az affectiókat, mint a komikum fajait az író felhasználja. Így a bohózatban mindig megkívánjuk, hogy az a benső harcz, melyet az író műve hatásával bennünk felébreszt, egy erkölcsi tanulság nagy hatalma alatt lecsendesüljön és megnyugodjék; a bohóság (legalább az eddig látott bohóságok azt igazolták) erre az ethikai momentumra általában nem ügyel; neki nincsenek olyan céljai, melyekhez benső érzelmeink, vágyaink, részvétünk, szánalmunk vagy óhajunk felébresztése és ébrentartása kell, neki csak arra van szük-sége, hogy kaczagjunk. Szóval: a legsza-

csodálatos magasságba emelte kortársai fölött, s a melybe emelte volna Jókait is, ha véletlenül nem épen magyar. S e véletlen is áldásá vált az ő kezében, mert még a chauvinismus gyűlöljője is arra a hitre ébred, a mikor Jókait olvassa, hogy nincs szebb nyelv a világon, mint a magyar, nincs nemzet hősiesebb, okosabb, nemesebb, mint a magyar, nincs nemzeti büszkeség, a mely a mienkhez foghatóan annyira jogosult volna: s ez a család arra ösztökél mindenkit, a ki Jókait megértette, hogy igyekezzék méltóvá lenni ahhoz, a minőnek Jókai feltűnteti, s erre az igyekezetre, bizony mondom, — igen nagy szükség van.

Annál a szekrénynél mi sem bizonyítja jobban a Jókai geniejét. Nem regényeiről, novelláiról, verseiről szólok, csak arról, hogy a mint Arany János, a ki soha muzsikával nem foglalkozott, tudott nótákat csirálni, úgy Jókai a mint akarta, a legbámulatosabb módon faragott elefánt-czontból művészi szobrocskákat s festett olajba arczképet, tájképet úgy, mintha egész nagy tehetségét erre szánta volna.

Azoknak a szobrocskáknak szomorú történetük van. Jókai tudott hozzá egy kissé, mint Deák Ferencz, s a mivel az ivorból alkotott művészi alakot, azt a kést éppen a haza bölcsétől kapta.

Akkor ilyen fajtájú szobrokat faragott Nyári Pál is. Hogy honnan támadt ez a farigcsálás szokása az ötvenes években, annak igen hosszú, szomorú története van s most már nyugszik a fátyol alatt. De az idő, a melyben hozzá fogtak, talán nyújt némi tájékoztatást arról is, hogy miért támadt s mi tartá fenn jó sokáig. Faragtak maguknak vigasztalásból és jutalmul másoknak. A vigaszra akkor szükség volt nagyon s hol adhatott magyar író más jutalmat, mint a mit saját keze alkot, — a mikor az, a mit saját keze megkeres, alig elégséges arra, hogy belőle megéljen? Pedig ők e jutalmakat a nemzet, a lelkes, áldozatkész, hálás nemzet nevében s nem magukért adták: hölgyeknek, a kik tettek valamit a közjórt, gyűjtöttek az árváknak, enyhítették az inséget, — s megelégedtek egy parányi emlékekkel s öntudatukkal a szívükben jutalmul. Fe tmény van a szekrényben három: az egyik Jókait ábrázolja gyermekifjú korában, üdén, rózsásan, két szemében a tiszta, ártatlan derűvel, jóssággal és szerénységgel s az ő csodálatos tekintetében még ma is olyan híven tükröződik vissza szívének jóssága, lelkiének szelidsége, határtalan bizalma az emberekben: csak tüze lett mélyebb, nézése tisztább, áthatóbb, — de azért mosolygó

mindig, még akkor is, a mikor haragot szeretne mutatni: a másik: nejét, Laborfalvi Rózát ábrázolja ifjúsága egész sugárzó pompájában, a mi megvan még ma is, csak hogy átváltozott: a bájos leánykából lett áldásteljes, szép öregasszony. A harmadik festmény tájkép: piczi kis festmény, a Bükk-hegységéből, meredek domboldalaival, mélyen alászakadó völgyével; borongós hangulatával, melyet Jókai akkor festett, a midőn a szabadságharc leveretése után bujdosnia kellett a bitor hatalom zsoldosai elől. Ez időkből származik Jókainak egy gyönyörű levele, melynek kézírata szintén ott látható a szekrényben s melyet, daczára annak, hogy magán levél, tarthatam annyira remeknek léginkább azért, mert ebből látható, hogy az igazi geninek pongyolája soha sincs, hogy engedélyt kérhettem lemásolására s mert még eddig sehol meg nem jelent, két részének közlésére is. Az engedélyt sikerült megkapnom s én sietek vele élni örömmel és büszkén. A levél, melyet bujdosása alatt írt Jókai, így hangzik:

«Kedves jó angyalom!

Mint a ki hosszas fogság idejét tölti, és várja a napot, mely bőrtöne ajtáját meg fogja nyitni, úgy számlálom én a napot, mik én köztem és te közötted vagy-

badabb kö tői formák egyike a bohóság, melynek kevés a követelménye; szabályozott határa nincs, czélja sincs olyan, mint minden költői alkotásnak és megelégszik azzal, ha kaczagtat.

Rákosi, ki mindig szerette a nagy szabadságot és merész fantáziájával nem egyszer eltévedt az extravaganciák felé, úgy látszik már azért is szívesen használta föl ezt a szabad formát, hogy kedve szerint gyeplyentül ereszsze neki fantáziáját és komikumával, melyben sok van a groteskból és barokkból, egész a könnyezakadáig kaczagtasson meg bennünket. Igaz, hogy Rákosinak nem sikerül bennünket szívből kaczagtatni, de ez nem az ő komikumában rejlik, hanem darabja gyengében, melyek között az első, hogy cselekvénye szeszélyes, látszólag nem is szerves egész, csak úgy nő perczről-perczre és csupán a komikus ötletekből látszik kifejlődni. Es ez utóbbi kétségen kívül óriási hibája a darabnak és Rákosinál kevésbé tehetséges író kezében bizonyára annyira kirívó és markans lett volna, hogy a megélhetés lehetetlenségének csiráját hordozná magában. Rákosi kiváló tehetségének sikerült és sikerülhet csak, hogy lát zólag az ilyen szervezeti hibákat elpalástolja. Alig is vesszük észre, hogy tulajdonképen csak idegeink fáradnak; szívünk, kedélyünk üres marad; pedig ez egyszer attól is tartózkodott Rákosi, a mitől ő nem igen riad vissza, a triviálistól és a mit nagy erővel szokott árnyékolni, a frivoltól. Csak itt-ott szórványosan ragadja el az a komikum, mely nagy hatással van az operettekben; különben pedig tiszteletben iparkodik tartani a jó ízlést és bizonyára még több hatást ér el, ha nem külsőségekben keresné a hatást és nem ezekből iparkodnék műve lényegét megteremtteni.

Nagy hibája még, hogy meséje nem szövődik érdekekkel. Nézzünk-nézzünk, ne-

vetünk a bohós ötleteken és a karrikatírozott alakok komikumán; de nem várunk semmit. Az a sok és kifogyhatatlan élet, mely a színpadon van és mely fáradszónakul megy előre — érdektelen; események torlódnak egymás fölé és nem czélzatos cselekvény fejlődik, Klivényi Mór egy gazdag habitué udvarolni szeretne a szép varró leánynak, Lodoiszkának és hogy közelebe jusson, ruhákat rendel nála, melyeket dobozokba csomagolva egy tapétás ajtó mögé vannak lakásán elrejtve: a dobozokra véletlenül ráakad Klivényi neje, Petronella, de Rákosinál ez csak mind arra való, hogy egy-egy komikus helyzetet teremtsen és alakjait merész képzelődése és kiváló technikája erejével egy másik helyzetbe ragadja, a melynek ezzel csak nagyon laza k pcsa van. Így válik csak egyes ötletek megszületésének kiinduló pontjává, Petronella titkos szerelme Kallóczy Dezső iránt, ki Lodoiszkának udvarol és kívül Klivényi leányát, Jankát szeretné elvétenni, és így válik sznmivé az a hálás, de már régi mese a szerelmes aszszony titokban írt leveleivel, melyeket itt Petronella (született báróné) irat Klivényivel és melyeket a szerelmes és féltékeny Lodoiszka kutat föl. E felkutatás kissé nagyon különös ugyan, mert tudunk szerint nem igen szokás az, hogy varró leányok, kiket egy perczre szobánkban magukra hagyunk, fölkatassák dobozainkat és mi azt is hisszük, hogy azt a dobozt, melybe titkos szerelmünk bizonyítékait szoktuk rejtgetni, csak jobban elzárjuk, hogy sem egy va ró leányka hamar ráakadjon. Hanem legyen e megjegyzésünk csak mellékes; arra a hibára akartunk rámutatni, hogy ebből sem fejlődik semmi, vagy csupán csak az a kevés, hogy Lodoiszkát érzelmei bevalására készítse, a bárónét pedig elküldje a levélkeresés sikamlós útjára.

Van a darabban e két szerelmi viszonyon kívül még másik kettő is, így Janka viszonya Léczeyhez, melyet Klivényi, az apa, azért gátol meg, mert Léczey szegény, de ebből sem fejlődik sok és csak egy-két komikus helyzet megteremtésére szolgál és előidéz szintén egy levélcsere az által, hogy Klivényi kezébe juttat Janka által egy levelet, melyet Petronella Kallóczynek írt és melyben a báróné a szökést ajánlja föl neki. De ez is keresztülcúszik a férj kezén; mi kaczagunk rajta egyet, de érdeklődésünket oly kevésbé kelti föl a kifejtet iránt, mind a mily kevésbé igazodunk el Klivényi és Petronella jellemén. Ekét alak annyira karrikatírozott, hogy alig ismerjük fel gyengéiket. Kezdetben azt hisszük, hogy Klivényi egy vén roué; pedig csak egy ügyetlen bolond. Petronella gyakorta úgy tűnik föl, mint a ki Kallóczy iránti szerelmével lesz komikus, de lényegében ő nem komikus, hanem figura s kinek nem jellembeli gyengéi, hanem hóbortjai vannak.

E sok alak mellett még három egyén van a darab góczpontjához lánczolva szívével; Hodola Ambrus, ki hasonlóképen Lodoiszkába bolondul; Mariska, kinek Ambrus otthon a játék között örök hűséget fogadott és az öreg Hodola Péter, ki lejön Rozsnyóról «hazánk szeretett fővárosába» kigyógyítani fiát. De ezek is csak az ötletek szeszélyes gépezetén jönnek és távoznak és egyikök sem költ sem maga, sem a mese iránt mélyebb érdeket. Fölszínre dob sokat, melyen jó ízűt kaczaghat mindenki, de nem hordoz magában olyat is, melyből oly szerves drámai koncepczió fejlődhetnék, melynek bonyadalma érdekelne bennünket, melynek kifejlődésén várakozással csüggenénk.

A darab mindennek daczára nem bukott meg; a közönség jól mulatott és a

nak. Minden reggel azon ébredek fel, hogy karjaimban álmodlak, s midőn szemem felnyitom, szomorúan ismétlem magamban, még messze van! még 10 nap, másnap már csak 15, — azután 14 — és minden napot megáldok, mely elmúlik tőlem. 10-ikén költ leveled ettől a bágyadt örömeimtől is megfosztott. Tehát ismét messzebb esem tőled! De eszembe jut: hogy én is fogoly vagyok s fogoly-nak sorsa türelem és magamegadás, türelem, kivált te irántad, egyetlen drága angyalom, kit nyugtalanítanom vétek volna. Okaid, mik nem engednek jönni, igazak, te jó vagy és engemet szeretsz, ha jöhetnél, tudom: hogy eljönnél. Nem vagyok nyugtalan miattad; nincs nálad nélkül egy örömem az életben: nincs egy nyugodt óráim, nem szeretem az emberéket, nem szeretem a napvilágot látni, de azért nem akarom: hogy egy lépést is tégy értem, melyet jónak nem látsz. Várok heteket, várok hónapokat, várok az örökkévalóságig és hű maradok hozzád és hiszem, hogy te is az maradsz én hozzám. Ha távol vagy is, de az enyém vagy. Egyetlen fájdalom irántad szerelmem s ilyen alakban a fájdalom, a halál is élvezet. Ragaszkodom hozzád, mint egy gyermek, de bízom benned, mint egy férfi. Neked a szere-

lem kötelességén kívül más kötelességeid is vannak, azokat is tisztelem és tudom tisztelni. Neked sokszor mást parancsol a körülmény, mint a mit a szív óhajt; ezt én tudom s ha meg nem történhetik, mit vágyaimban ígértem magamnak, zúgolódom ugyan magamban a sors ellen, az idő ellen, az egész mostoha világ ellen, de te ellened, angyalom, soha! Téged csak szeretni és áldani tudlak...»

«... Emlékezel-e, tavaly télen milyen időben utaztál velem ide, az velem volt, akkor én ott voltam, ápolhattalak; ha fejed fájt, megcsókoltam és megenyhült, ha fáztál, ölembé vettelek s felmelegetted. Milyen messze vagyok most...»

Az ő fájdalomnak megolvasása, úgy hat a sajgó sebre, mint a balzsam. S mennyi ilyen remeke van szétszórva, hány elpusztulva, a mik megannyi kincs gyanánt értékesek és becsülendők! De ebben nincs miért panaszkodnunk: írt Jókai eleget, s fog írni, isten remélnünk engedi, még sokat. Köteteinek száma eddigelé kétszáz-negyvenháromra rug, s az apró jegyzőkönyvekben, melyek szintén ott láthatók a szekrényben, még annyi regénytárgy van összehalmozva, melyeket Jókainak meg kell írnia tehetsége kényszerítő hatalmánál fogva, hogy nyugodtak lehetünk teljesen, s csak azt kell kívánnunk, hogy

adjon neki az ég hosszú ideig hozzá erőt és egészséget. Csodálatos kis jegyzőkönyvek ezek. Némelyiknek egy-egy regényre terjedő része alig terjed hús sorra, avagy egyébre sem szorítkozik, mint egy párbeszédre, de amint előtte van ez a jel: ☉ azt jelenti, hogy az a regénytárgy, melyet ki kell dolgozni. Akármilyen banális is, önkéntelenül föl a hasonlat, hogy e jel az a gomb, melyhez Jókai genieje varrja a kabátot. Másutt egész csomó rajtot készített Jókai megírandó regényéhez: ebből is láthat a közönség többet. Egyik könyvben ott van a Rákóczy szekrénye apró filigrán díszével, másikban az Ebergényi arcképe. A mi a jegyzőkönyvekben ki van húzálva, az föl van dolgozva, s mint jegyzet többé nem számít, legfőlebb mint emlék. Ezekkel együtt egy csomó kézirat is látható: azokból a hajszállinom vékony betűkből, a mik úgy folynak, hogy írásukon látható, mennyire korlátlanul s erőteljesen ömlik Jókai agyából a remek, s a melyekből nagyon sok milliónyit kellett összeírnia Jókainak addig, a míg azzá lett, a mi. Egyik darabja e kéziratoknak össze van vagdalva: ezt ujságszedő ollója vagdalta szét. Ez a vagdalás jellemzőbb a mi körülményeinkre bármivel hogy még Jókai is ujságot kénytelen csinálni, mert hiába nagyobb író ő ezer meg ezer

kiállítás vidéki közönsége bizonyára nem egyszer fog jó ízűt nevetni *Ujházi* (Klívényi) kitűnő alakításán; *Gabányi* (Hodola Péter) jeles palóczoskodásán. Gabányi mellett kell kiemelnünk *Földényi és Palotay P.* ügyes és diskrét játékát, mely megmentette őket attól, hogy a két palócz gyermek naivságából éretlenség ne válják. Az est hőse *G. Csillag Teréz* (Lodoiszka) volt. A mély kedélyű árva lengyel leány, ki idegen emberek között, két keze munkájával, becsülettel és tisztességgel társai szeretetét vívja ki magának, Csillag Teréz játékában meleg szívű tolmácsra akadt; sehol sem ragadtatta el magát; mérsékelt, finom, egyszerű volt mindig. *Molnárné* (Petronella) kissé nagyon is bizarr volt. A hőbortos báróné jelleme különben is annyira a külső hatásra van alapítva és oly erősen van ritító színekkel festve, hogy a ki tetteit és mozdulatait úgy tudná feltüntetni, mintha szívéből fakadna, sokat segítene rajta. A régi és jól ismert ügyességgel játszott *Nádai* (Kallóczy Dezső) és *Benedek* (Léczey Ernő.)

R.



AZ ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS MŰCSARNOKA.

RÉGEN volt alkalmunk csupán magyar művészekről alkotott művek kiállításán gyönyörködnünk; sőt ily sikerült és gazdagban, mint ezáltal, épen nem. Nemzetünknek alig félszázados művészete mutatja be itt önállóságát és életképességét, melynek jövője felé a hazafi s a műbarát egyaránt megnyugvással tekinthet. Tagadhatatlan: a jelen a multnak eredménye s a jövőnek alapja. Ezt mondhatjuk művészetünkre

vonatkozólag is; bár igaz, művészetünknek jelenét alig tekinthetjük multjának eredményeként, mert multja nem volt. Művészetünknek magva idegen földbe lett elvetve s ott kelt ki; a csemete fát pedig visszaültettük hazánk földjébe. Vagy nevezhetjük-e multnak Mátyás korszakát, a midőn művészeti termékeink idegen nép kezeiből eredtek? Vagy elegendő-e csupán egy Kupeczkyt vagy Mányokyt felmutatnunk a középkor festészeti életéből, kik különben is csak származásuknál fogva nevezhetők magyar művészeknek; a mennyiben idegenektől tanulták művészetüket, idegenek részére festettek s idegen szellem volt műveiknek jellemvonása. Tehát mi csakis művészetünk jelenéről beszélhetünk; a jövő század gyermekei már emlegethetik a multat is. S a mily megnyugtató reánk nézve művészeti jelenünk, oly mértékben szolgál az jövőjének alapjául is. Hiszszük, a multért nem leend okuk pirulniok.

Az országos kiállításnak e célra épített díszes műcsarnokába, a kiállítandó művek csakis magyar születésű vagy magyar honpolgár művészekről vétettek fel. Képviselve vannak a festők, szobrászok, építészek, réz- és fametszők, összesen 210 darab művel. A művészek közül részt vett 90 festő, 149 festményvel; 11 szobrász 38 márványfaragvány-, mintázat- és gypsöntvényvel; 5 fa- és rézmetsző 20 darab metszettel. Igaz ugyan, hogy a műcsarnoknak a saját épületében rendezett kiállítása számban gyakran gazdagabb volt mint e mostani, de műértékre nézve csak elvétve. Azó ban ha figyelembe vesszük, hogy a külföldi művészek ezáltal nem vehettek részt, a kimutatás szerint megnyugtató lehet reánk nézve úgy a művészek száma, mint azok műveinek mennyisége.

A műcsarnok belső berendezése megelőzően érdekes és művészi ízléssel bíró.

A bizottságban levő művészeink fáradhatlan tevékenységüknek adták tanújelét, melynek erkölcsi jutalmát érdemeiknek elismerésében nyerhetik.

Az elő- és középcarnokban ana déli nővények szép csoportjai közé vannak elhelyezve a szoborművek. Az egésznek hatása varázshatalommal bilincseli le lelünknek eszményi világát.

I. Előcsarnok.

Az előcsarnokban a bejáró előtt, legelőször tűnik szemünk elé Ó Fe ségének márványból faragott mellszobra, mely élethűsége és kifejezésének sikerült visszatükröztetése, valamint technikai kivitele által, *Strobl Alajos* kiváló művészi képességének adja bizonyosságát. A mellszobor az országos bizottság tulajdona. Kissé beljebb van felállítva *Engel Józseftől* három márványszobor. A szerencsétlen kivitelű Széchenyi szobor mestere — kinek neve különben előnyösebben ismert a nemzeti múzeumban levő márványművei után — *Éva* című szoborművével nyeri el a babért. A természetes nagyságú alak Éva ösanyánkat ábrázolja abban a pillanatban midőn a tiltott gyümölcsöt élvezni akarja. Éva vétkezésének symboluma egy mellette levő fatörzsön kuszó kígyó által van feltüntetve, szájában tartva a felé nyújtó almát, melyet Éva elfogad tőle. Az alak kecses mozdulatú s vénusi szépséggel bír. A részletek nagy műgonddal s értelemmel vannak faragva, miáltal Engelenek e műve a kiállítás egyik kiválóbb gyöngyét képezi. A másik két alakjának címe: *A vadászó*. A gondos kivitel ezekről is dicséretes, de kompozíciójai szempontból nem bírnak az előbbinek előnyeivel.

Ugyancsak az előcsarnokban vannak *Kiss Györgytől* az *irgalmas samaritanus* s a *gyilkos* című gypsöntvényű genre-

író-társánál, ha a magyar közönség olyan — kölcsönkönyvtáros.

S megtaláljuk e szekrényben Jókai minden művét; leszámítva azokat, melyek elvesztek, a minők legelső műve a *«Zsidó fiú»*, melyet 18 éves korában küldött az Akadémiára, s dicséretet is nyert vele, az *«Ismetulla»* verses dráma, a *«Hulla férje»* című dráma, mely kiadatlan maradt, s még néhány apróság. Minthogy önálló kötetben meg nem jelentek, ideszámíthatók mindazok a cikkek, novellák, versek, tárczák, melyek a 25 év alatt az ő szerkesztésében megjelent *«Hon»*-ban láttak napvilágot, továbbá a 12 kötetet tevő *Igazmondóban*, a 2 kötet *Népvilágban* az *Életképekben*, a *Déliábrában*, az *Esti lapokban*, *Üstökösben* és a *Nagytkörben*; nincs meg továbbá a *«Két gyám»* dráma, mely 1845-ban került színre a Nemzeti színházban, a *«Földönfutó»*, melyet 1845-ben adtak elő. (Mellesleg: a *«Két gyám»*-ért kapott Jókai 52, és a *«Földönfutó»*-ért 82 frt tantünet.) Itt találjuk meg legelső nyomtatásban megjelent novelláját, *«Istenítélet»* (1842.), a *«Kártya»* című humoreszket, mely 1844-ben jelent meg; ezekért még honorarium nem járt. Legelső tiszteletdíj volt, a mit kapott a *«Nyomorék naplójaért»* 15 frtot. Azóta mennyi nagyszerű regény eredt az ő tol-

lából! Hogy kapkodták, hogy lelkesedtek rajta; s mennyire siettek azt tönkre kritizálni kicsinyek és nagyobbak, nagyok sohasem: s mílven hasztalanul. Nem az egér, de az idő mindent megörlő hatalmas foga ez, melylyel szembeszállni hivatvák! Jókai művei csak olyan nagyobb regény, aminő a *«Magyar Nábob»*, *«Enyim, tied, övé»*, *«Kőszívű ember fia»* van 147 kötet; a kisebb regények, novellák, drámák, történelmi művek száma kilenczvenhat, s minde kötetekhez, folyóiratokhoz és lapokhoz járul újabb hatalmas mennyiséggel mindaz, a mit tőle az ugyancsak az ő szerkesztése alatt megjelenő *«Nemzet»* elég szerencsés közölhetni immár negyedik esztendeje; a mi itt megjelent, az kis statistikánkban nem is foglaltatik.

A szekrényben megtaláljuk Jókai műveinek minden fajtájú kiadását, melyek a következő cézegektől származtak: Hartleben, Heckenast, Emich, Müller, *«Athenaeum»*, *«Franklin»*, Pfeiffer, Ráth, Révay, Abafi, Stampfel és a melyek időről-időre a saját kiadásában megjelentek. Legtöbb példányban jelent meg, 13.000 példányban hat kiadás alatt: a *«Kárpáthy Zoltán»* (németben a Jókai műveit első kiadásul is 30.000 példányban kezdik) és geniejének még ma is lankadatlan erejét mi

sem bizonyíthatja jobban, mint hogy a leggyorsabban, 3 hó alatt, a legnagyobb számban 2000 példányban elfogyott *«Sze-relem bolondja»*-ihoz képest a *«Lőcsei fehérasszony»* 3000 példányban kelt el egy év alatt.

Hányféle nyelven? azt talán még ő maga sem tudná megmondani. Látjuk ott például az *«Arany ember»*-t németül: *«Gold-mensch»*, lengyelül: *«Zloty sovek»*, angolul: *«A modern Mydas»*, olaszul: *«L'huomod'oro»*, svédül: *«El goldmennespe»*, dánul: *«En lyckus guldgosse»* stb. S műveinek egy-egy példányát találjuk e nyelvű fordításokon kívül francziául, szerbül, tótul, oroszul, finnül, csehül stb.

A mikor Jókai olyan kegyes volt megmutogatni ezt a szekrényét, Magyarországon kincses házat, s észrevette, hogy a csodálattól alig tudok szóhoz jutni, azzal a végtelenül derükes délylyel, mely neki minden szavát olyan aranyossá teszi, odaállt a szekrény elé, s jóízűen nevetve mondá: — Tudod, öcsém, úgy vagyok vele, mint az egyszeri székely paraszt, a ki a mikor ki is faragta a kapuját meg be is füstötte, álmélkodva nézett rá, s épen annyit tudott hozzá mondani: *«Sok ez egy embertől!»*

ADORJÁN SÁNDOR.

szoborművei is. Mindkettő ismertt a műcsarnoki kiállításokból, hol hosszú időig voltak láthatók, s melyek közül az előbbi a társulati nagy díj nyertese volt. Ismétlésekbe kellene bocsátkoznom, ha e geniális ifjú művészek érdemeit, s samaritánusának műbecsét és szépségeit akar-nám ismertetni. Legyen elég annyi, hogy említett műve jelenséget képezett a művészi alkotások terén, mely a hírnek szárnyain egyszerre ragadta fel mesterét a dicsőség magaslatára. De miként a napnak is vannak sötét foltjai, miként a leggenialisabb embernek is vannak gyengébb alkotásai, úgy Kiss Györgynek is a *samaritánusa*, után készült *gyilkosa* sokkal gyengébb az előbbinél. A kiviteli erő, a művészi felfogás azonban, felismerteti velünk a *samaritánus* alkotóját, de nem egyszermind a kitünő compositeurt. A két alakból álló csoport a gyilkost és áldozatát teljesen ruhátlanul tünteti fel. A gyilkos előrehajolva, vad kifejezéssel czepli áldozatát maga után oly formán, hogy ez utóbbinak felső testrésze a földet surolja, lábai pedig az előbbinek karjai közé vannak szorítva. Az egésznek fővonala egy előrehajló C alakot képez, s ez kompozíciói szempontból még előnyös; azonban a két alaknak összefogása oly kedvezőtlen, hogy bármely szempontból sem vagyunk képesek egyszeri áttekintésre a két alakot egymástól megkülönböztetni. A csoportzat középrése kezek és lábak keverékéből áll, mely körülmény leginkább leszállítja előttünk annak műbecsét.

Sefesik Antal sz. *Mihály arkangyala* szintén ismerett műcsarnokból. A gypsöntvény, mely sz. Mihályt a legyőzött sáttánnal ábrázolja, ódon ércszinre van bevonva. Szt Mihály hatalmas szárnyakkal, repülő helyzetben lép a sáttánnak földön heverő mellére, s leszúrni igyekezik dárdájával. Mindkét alaknak előnye az élénk mozgás, s az, hogy mint csoportok egy egészet képeznek.

Huszár Adolftól, a nemrég elhunyt mestertől az előcsarnokban van a *húzdra cigány* című szoborcsoportzat márványból faragva. E kedves genre nemcsak a műcsarnok termeiből ismeretes, de feltalálható az a családi lakosztályokban is, mely kedvelté lön a laikus s a műértő előtt egyaránt.

Ugyanitt van meg *Tilgner Victor Phüdra* gypsoszobra, mely a bécsi új udvari színház számára készült mintázata után van öntve; továbbá *Gerenday Béla fürdő gyermek* márványszoborműve. Gerenday ezen alak által első kísérletét mutatja be a nyilvánosság előtt, mely a kivitel illetőleg magán viseli a szárnypróbálgatásnak bélyegét. Fürdő gyermekében csak egyszerű studiumot látunk; mindazonáltal oly reményekre jogosító, hogy az ifjú művész nemcsak studiumot, de idővel művészi eszmét és életet is fog a kőbe vésní.

II. Középcarnok.

A bejáróval szemben, a középcarnok oldalala mellett növényzet között van elhelyezve *Zala György* kolossális s remek kivitelű *Mária Magdolna* gypsöntvényű szoborcsoportzata. Zala, a szobrászatnak egy legújabb feltűnt fényes csillaga, kibent, mint a méltóan gyászolt Huszár

Adolf egykori tanítványában, feltalálhatjuk a mesternek nemcsak volt tanítványát, de a kolossális művek alkotásában a méltó utódot is. *Mária Magdolnája* a műcsarnoknak mult évi kiállításán lett bemutatva, mely alkalommal nemcsak, hogy mindenki által elismerőleg fogadtatott, hanem a társulat nagy díjával lett kitüntetve. A mily örömmel üdvözölte Magyarországot Kiss György művészetét a samaritánusban, ép oly elragadtatással adta az érdem koszorúját Zalának is a *Mária Magdolna* alkotásáért. A csoport egy félkörnyi ívben bárhonnét tekintve, egységes és szép vonalban tünik fel. A grup mindenünnen kedvező. *Mária* hatalmas ülő alakja magaslatra van elhelyezve, honnét karjait kiterjesztve tekint a félig ölében nyugvó *Magdolnára*. Fejét és testét nagy lepel fedi, melyet a művész kiváló ügyességgel szedett redőkbe; míg *Magdolna* csupán inge által fődve, tünteti fel a bájának szépségeit. *Máriának* ihletett kifejezése, *Magdolnának* fájdalmas tekintete, az értelemmel s szeretettel kidolgozott részletek a művészek megannyi érdemül szolgálnak.

A művészi világ előtt nem kevésbé ismeretes *fél a baba* című gypsoszoborcsoportzata is, mely a műcsarnok egyik tárlatán szintén ki volt állítva, s mely jelenleg a közoktatási ministerium tulajdonát képezi. A kedves genre három alakból áll. Tárnya egy anya, ölében egy virgoncz gyermek, ki egy mellette álló s a nyakát felnyújtó hatyútól rémületbe esik. Az alakoknak összefüggése igen szerencsés, s a mellett, hogy az eszme természetes s kedvelt, a kivitel is sikerült.

E teremben Zalától van még egy gypsmellszobor régi ércszinezéssel, mely Papp Henrik festézt ábrázolja. Az arc természetes kifejezéssel bír, s a hús szöveve élénken van visszaadva. Zalának e műve, valamint a többi teremben levő arcképszobrai azt bizonyítják, hogy a művész nem csak a klassikai alkotásokban, hanem az arcképezés terén is megtalálta műszáját.

(Folytatása következik.)

TELEGDY LÁSZLÓ.

ZENÉSZETI HÍREK.

~ A KASSAI DALEGYLET zászlószenelési ünnepélyének programja. I. nap (május hó 23) d. u. a vendég-dalegyletek fogadtatása a pálvaudvarban az egyesület elnöke által. Bevonulás zenekisérlet mellett kibontott zászlók alatt a városháza elé, hol az egyesület elnöke, mint Kassa sz. kir. város polgármestere üdvözli a vendég-egyleteket. Az egyleti zászlók a városház nagytermében elhelyeztetvén, a vendégek az arra kirendelt bizottság által elszállásoltatnak. — Este 7 órákor a kassai női-dalegylet közreműködésével a „Tiz leány és egy férj sem” cz. operette adatik elő a városi színházban. (A testvér-egyletek tagjait jelvényeik a színházba való bemenetelre jogosítják.) — A színi előadás után ismerkedési estély a társalgási-kör nagytermében. (A testvér-egyletek tagjai a kassai dalegylet s Kassa lakóinak vendégei.) — II. nap (május hó 24) dél-

előtt 9 órákor összpróba a lovarda helyiségében. Ebéd a város előkelőbb vendéglőiben, meghatározott beosztás szerint. Délután a város nevezetesebb helyeinek megtekintése (múzeum, dóm, esetleg kirándulás Bankóra s a Lajos forráshoz) s megjelenés a lövészegylet megnyitási ünnepélyén. Esti 7 órákor a testületileg megjelenő dalegyletek gyülekezése zászlóikkal a társalgási-kör nagytermében. — 7^{1/2} órákor díszhangverseny a városi színházban. Itt a dalegyletek egy-egy darabot, a kassai női- és férfi-dalegylet egy vegyeskart adnak elő. Befejezésül az összes egyletek a „Szózat”-ot éneklük. A díszhangverseny után gyülekezés a reáliskola udvarán, honnan fáklyásmenet indul a zászlóanya lakása elé s itt két öszdarab s a kassai dalegylet által egy darab adatik elé. — III. nap (május hó 25) reggel 8 órákor az egyletek gyülekezése a városházán, innen indulás kibontott zászlók alatt a barátok templomába, hová a koszorús leányok is gyülekeznek. A zászlóanya megérkezéssel 9 órákor mise, mely után a zászló szentelése veszi kezdetét. A 3 első szög beverése után a dalegyletek kimennek az oszlopcarnok elé s zászlóikat az oszlopcarnok karikáiba akasztják. A további szögbeverések itt történnék a szertartásmester felhívására a megállapított sorrend szerint. Midőn a felszentelt zászló a templomból kihozatik, az egyletek a „Nemzeti zászló” cz. kart éneklük. A szög beverések után a zászlót átadó és átvevő beszédek megtartása, melyek után a zászló az oszlopcarnok karikájából szintén kitűzetik, midőn az összes egyletek a „Hymnus”-t éneklük zenekisérlet mellett. Ezután a zászló-anya s koszorús leányok eltávoztása s az egyletek elvonulása, a menet közepén zászlója alatt a kassai dalegylet. A zászlók a városházán helyekre tételnek. 1 órákor díszbéd a társalgási-kör helyiségében. (A dalegyletek tagjai a kassai dalegylet s a város lakóinak vendégei.) D. u. 3^{1/2} órákor népnepély a Széchenyi-réten, hová az egyletek kibontott zászlókkal vonulnak. Itt 3 öszdarab (Szentelt hantok, A hajós imája, Magyar Király induló) s külön karok adatnak elő a katonai zenekar közreműködésével. Este 9 órákor bál a társalgási-kör nagytermében.

~ A PÁRISI OPERA-SZINPADOK a következő bevételekkel zárták le Soubier kimutatásai szerint az 1884-ik évet. A nagy opera 190 előadással 2.646,269 frank. Az Opéra-Comique 160 előadással: 1.734,137 frank. Az olasz opera 95 előadással 1.127,525 frank.

~ NEW-YORKBAN egy igen gazdag és hazafias hölgy kibérelte az «Academy of Music» épületét, hogy abban saját költségére és risikójára 50 előadást rendezzen amerikai komponisták operáival. A közreműködő művészek is amerikai nemzetiségűek lesznek.

~ LISZT FERENCZ e hó végével Freiburgba tart, hol tiszteletére nagy ünnepi előadás tartatik, honnan a mester Carlsruheba rándul a zeneművészek nagy-kongresszusára. A nyár folyamán Liszt az antwerpeni zeneünnepélyen is részt fog venni.

Budapesti Országos kiállítási látogatók

becses figyelmébe ajánljuk e rendkívüli alkalmat

kész férfi ruhákban:

Egy elegáns gyapjú öltözet 16 frt | Valódi gyapjú angol szövetből 26 frt
Finom tavaszi felöltő 16 frt és feljebb.

A ruhák finomságáról mindenki szabad meggyőződést szerezhet.

Vidéki megrendelések lelkiismeretesen teljesítettek.

Első magy. úri ruha verseny-csarnok

Koch Lipót, Bécsből

Budapest, Kristóftér 3. sz. I. em.

Legolcsóbb nyomtatványokat szállít

ANGLO NYOMDA BUDAPEST

gránátos-utca 20, szerviták épületében.

Mi itt csak néhány nyomtatványt árát nevezzük, aránylag színt oly olcsón készítünk minden másféle nyomtatványokat.

Pr. 1000 nyomattal.

Kenderboríték ...	2.—
Boríték sárga v. szürke ...	2.80
Negyedrétű levelek ...	7.—
Fuvarlevelek ...	5.—
Nyolczadrétű számlák ...	3.—
Negyedrétű számlák ...	5.—
Nyolczadrétű levelek ...	4.—

Pr. 100 nyomattal.

Negyedrétű levelek ...	90
Kenderborítékok ...	50
Nyolczadrétű levelek ...	60
Hozzá való boríték ...	50
Nyolczadrétű lev. monogr. ...	80
Hozzá való boríték ...	75
Nyolczadrétű számlák ...	50

1000 darab pecsétjegy 2 frttól feljebb ;

papirkereskedés kerepesi-út 16. sz. a.

a fehér ló szálloda átellenében.
Itten kapható mindenféle papir, boríték, író-, rajzó- és iskolaeszközök, íutányos áron és legújabb dobozokban, fényűzési és gratuláció jegyek, kotillonok, lámpa-ernyők és csokorpapírok.

Vidéki megrendelések utánvét mellett pontosan eszközöltetnek.

Helybeli megrendeléseknél egy levelezési lap elegendő, mire képviselőnk személyesen előszólal.

GABOS R. S.

Budapest, múzeum-körút 41. sz.

Porcellán-, üveg- és lámpa-raktár.

Porcellán evő service díszítve 12 személyre 28, 30, 36, 40, 60 frt.

Mosó-service 5, 6, 7, 8, 10 frt.

Kávé-, téa-, mocca-service 5, 6, 7, 8, 10 frt.

Majolika csemege-tányér tucatja 3 frt.

Olajnyomatú képek és tükrök minden nagyságban, dús választékban.

Aquariumok 1 frttól 15 frtig.

Valódi gráci aranyhalak.

Likör-service frt 1.20, 1.50, 2.—, 2.50, 4 frt.

Bor- és sör-service 5, 6, 7, 8, 10, 15 frt.

Vidéki megrendelések utánvétellel pontosan teljesítettek.

A „HARMONIA“

részére egyedüli hirdetések irodája

BRAUN ÁRMIN és TÁRSA,

Budapest, V., fürdő-utca 4. sz.

1885. május 1-től kezdve

Koronaherczeg-utca 16. szám.

Petrik Géza és társa

antiquariuma

Budapest, V. fürdő-utca 4. sz., I. em.

Specialitás :

Magyarországi irodalom.

Könyvjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve. Szíves megrendelések új könyvekre is elfogadtnak.

Az országos kiállítás

t. látogatóinak figyelmébe ajánlva Budapest legolcsóbb bevásárlási forrása

Károly-körút és király-utca sarkán

ROTHAUSER L. JÓZSEF

gyári raktára china-ezüst és alpakka tárgyakból, albumok, bronz- és bórdíszművek, író, utazó-eszközök és glacc-keztük, selyem és szövet-esernyők, legyezők, nyakkendők, sétabotok, francia- és angol illat- és pipere-szerek, valamint gyermekjátékok a legújantóább áron.

Nyujtsuk a szerencsének jobbunkat!

500,000

márka főnyereményt iger kedvező esetben a legújabb hamburgi nagy pénzsorsjáték, mely a kormány által jóváhagyott és biztosított. Emez újabb játéktervezet előnyös berendezése abban áll, hogy rövid pár hó lefolyása alatt 7 sorsoláshoz 100,000 sorsjegyből 50,500 nyereménynek kell bizony történnie, ezek között

vannak főnyeremények esetleges 500,000 b. márka, illetőleg			
1 nyerem. á m.	300.000	3 nyerem. á m.	15.000
1 nyerem. á m.	200.000	26 nyerem. á m.	10.000
2 nyerem. á m.	100.000	56 nyerem. á m.	5.000
1 nyerem. á m.	90.000	106 nyerem. á m.	3.000
1 nyerem. á m.	80.000	253 nyerem. á m.	2.000
2 nyerem. á m.	70.000	512 nyerem. á m.	1.000
1 nyerem. á m.	60.000	818 nyerem. á m.	500
2 nyerem. á m.	50.000	31720 nyerem. á m.	145
1 nyerem. á m.	30.000	összesen 16,990 nyerem. á m.	300
5 nyerem. á m.	20.000	200, 150, 124, 100, 94, 67, 40, .0.	

Ezen nyereményekből az első osztályban 2000 sorsolattik ki 117,000 m. összegben

Az első osztályi főnyeremény 50,000 márkára rug és a második 60,000 m., a harmadik 70,000 m., a negyedik 80,000 m., az ötödik 90,000 m., a hatodik 100,000 m., a hetedik azonban esetleg 500,000 m., 300,000 m., vagy 200,000 márkára stb. emlékedik.

A nyereményhúzókat tervszerint hivatalosan állapítattak meg. A legközelebbi, a kormány által biztosított első osztályú nagy nyereményhúzóhoz

1 egész eredeti sorsjegy csak	3.50 frt o. é.
1 fél " " " "	1.75 frt o. é.
1 negyed " " " "	90 kr. o. é.

Mindennemű megbízások, a pénz beküldése, postautóni fizetés, vagy az összeg utánvétele mellett a leglelkismeretesebben teljesítettek, mindenki az állam czimerével ellátott eredeti sorsjegyet öltünk saját kezébe kapja.

A megrendelésekhez a szükséges hivatalos tervezetek ingyen melkeltetnek, melyekből úgy a nyeremények beosztása az illető osztályokra, mint szintén az illető betételek is megláthatók és minden húzás után érdekelt feleinknek felhívás nélkül megküldjük a hivatalos húzási lapstromot. Kívánatra a hivatalos tervet előre megküldjük megtekintés végett bérmentve és kézzel vagyunk nem tetszés esetén a sorsjegyet az összegnek visszahozása mellett húzás előtt visszavenni.

A kifizetések mindig tervszerűen pontosan s az állam jóállása mellett történnek.

Csoportoztunk mindig a szerencse kegyeletje volt és érdekelt feleinknek gyakran a legnagyobb nyereményeket fizettük ki, többek között 250,000, 100,000, 80,000, 60,000, 40,000 stb. márkával.

Egy ily, a legszolidabb alapokra fektetett vállalatnál előreláthatólag mindenütt a legelőkelőbb részvétre lehet bízton számítani s szíveskedjenek tehát már a közel húzás kedvéért is minden megbízást mihamarabb, de mindenesetre f. é. május 15-ike előtt egyenesen

Kaufmann és Simon bank- és váltó-üzleténél Hamburgban

U. i. Ez nálunk köszönetünket nyilvánítottuk az eddigi ajándékozott bizalomért s kérjük a hivatalos tervezet áttekintése által a nagyszerű nyerési esélyekről meggyőződni, melyeket e sorsolások nyújthatnak.

A fentebbiek.

Az „ASSICURAZIONI GENERALI“ 1884. évi mérlege.

BEVETEL.

Nyeresség- és veszteség-számla az A mérleghez. (1884.)

KIADÁS.

A tétel neve	Üzlet			Vagyon			Összes		
	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	
1) Díjtarték a múlt évről:									
a) tüzbiztosítás	1766333	83							
b) szállítmánybiztosítás	110477	75							
2) Tartalék oly károokra, melyek 1883. decz. 31-én még függőben voltak:			1876811	58			1876811	58	
a) tüzbiztosítás	633648	99							
b) szállítmánybiztosítás	179028	97							
c) jégbiztosítás	4644	03							
3) Díjak a törlések levonásával:			817121	99			817121	99	
a) tüzbiztosítás	6437204	47							
b) szállítmánybiztosítás	1208406	01							
c) jégbiztosítás	2450095	88							
4) Kötvényilletékek:			10095706	36			10095706	36	
a) tüzbiztosítás	246247	61							
b) szállítmánybiztosítás	10281	42							
c) jégbiztosítás	77832	36							
5) Tőke elhelyezések jövedelme:			334361	39			334361	39	
a) Ertekekre adott előlegek kamatai	4450	81							
b) Állam- és közerképpapírok kamatai és osztalékai	218803	41							
c) Kamatok váltólezáraitásból, l.-számlától és agió	59734	98							
6) Nyeremény-egyenleg különféle értékesítések folytán			282989	20			282989	20	
7) Az állam és más értékpapírok többletértéke az 1884. decz. 31-iki árfolyam szerint számítva			75482	47			75482	47	
8) Az állam és más értékpapírok többletértéke az 1884. decz. 31-iki árfolyam szerint számítva			69391	37			69391	37	
Összesen			13124001	32			427863	04	
							13551864	36	

Nyeresség- és veszteség-számla a B mérleghez. Életbiztosítási osztály. (1884.)

A tétel neve	Üzlet			Vagyon			Összes		
	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	
1. Díjtarték a múlt évről:									
a) tüzbiztosítás	17199580	51							
b) szállítványbiztosítás	308392	75							
2. Tartalék függő károokra			16891187	76			16891187	76	
3. Díjbevetel			238965	77			238965	77	
a) halálesetre szóló biztosításokra	2747518	60							
b) megélesre szóló biztosításokra	453549	86							
c) járadékra szóló biztosításokra	80758	59							
4. Kötvénydíjak			46202	40			46202	40	
5. Díjtarték átadott viszonybiztosításokra			329761	53			329761	53	
6. Elhelyezett tőkék jövedelme:									
a) Jelzálog követelések kamatai	107024	31							
b) Ertekekre adott előlegek kamatai	4273	72							
c) Állam- és más értékpapírok	417065	83							
d) Folyó számlák	23488	53							
e) Az ingatlanok tiszta jövedelme	257439	54							
f) Életbiztosít. kötvényekre adott előlegek kamatai	107637	52							
g) Összesen	917529	45							
h) maradvány	185303	04							
7. Nyeremény egyenleg különféle értékesítések folytán			185303	04			185303	04	
8. Az állam és más értékpapírok többletértéke az 1884. december 31-iki árfolyam szerint számítva			72209	89			72209	89	
9. Az állam és más értékpapírok többletértéke az 1884. december 31-iki árfolyam szerint számítva			246904	72			246904	72	
Összesen			21520170	95			509417	62	
							22029088	57	

Az „Assicurazioni Generali“ vagyonállása 1884. december 31-én.

VAGYON	A			B			Összesen		
	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	
1. A részvényesek biztosított adóselevei	1837500		1837500		3675000				
2. Ingatlan birtok:									
a) városi telkek									
b) földhárítók (gazdasági letárral)			4615452	58	7718981	72			
c) 1884. decz. 31. még el nem adott gazdasági termékek a társaság földhárítókaiól			113587	03	113587	03			
3. a) Kölesők a társaság életbiztosítási kötvényeire			1873916	91			1873916	91	
b) Aktív életjáradékok és jelzálog által biztosított, a felek halálakor felveendő tőkék vételára					1926924	41			
4. Kamatozó jelzálogilag biztosított tőke-kölesőnek ingatlanokra a jelzálog osztályba tartozók kivételével, az 1. cikk e) pont					53007	50			
5. Kölesőnek letéteményezett állam- és más értékpapírokra	119444	09	1942297	23	1942297	23			
6. Állam- és más értékpapírok (A melléklet)	4131286	55	1339887	35	2534314	44			
7. Váltak a társaságban	465573	30	9351400	65	13482687	20			
8. Előlegek a jelzálogosztálynak (alapsz. l. cz. e) pont)			411127	54	411127	54			
9. Pénzek folyó számlán különböző bankokkal és hitelintézeteknél	1317436	01	178192	87	1495628	88			
10. Készpénz-készlet a trieszti és velencei igazgatóságok pénztárában	48560	17	33205	97	81766	14			
11. Maradvány a viszonybiztosítottok számláiból	103129	53	27095	46	130224	99			
12. Maradvány az intézet főkönyvénél	514350	92	8902	66	523253	58			
13. Maradvány az intézet főkönyvénél	805917	49	199649	75	1005567	24			
14. Maradvány az A mérleg folyó számláiból			542701	02	542701	02			
15. a) Adósk különböző címek alatt	376745	61	240224	11	616969	72			
b) Letétek kezesség és biztosíték gyanánt	592509	21	329761	53	922270	74			
16. Díjtarték átadott élet-viszonybiztosításokra									
17. Butorzat és vasszekrények a társaság összes hivatalaiban, czégtáblák, papír és nyomtatvány az összes raktárakban									
18. Törlesztendő jutalékok a törlesztendő szervezési költségek									
Az 1884. december 31-én a jövő évekre érvénybe maradó díj kötelezők értéke:	10312452	88	25322395	41	35634848	29			

TEHER	A			B			Összesen		
	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	
1. Alapítók	2625000		2625000		5250000				
2. Törlesztett nyereségtartalék	1070369	76	1040324	37	2110694	13			
3. Tartalék az értékpapírok árfolyam ingadozásának fedezésére	232284	43	613290	50	845574	93			
4. Jégbiztosítás tartaléka	200000				200000				
5. Ingatlan tartalék			707145	65	707145	65			
6. Tartalék alap későbbi követelések fedezésére	40000		40000		80000				
7. Rendkívüli rendelkezés alatti nyereségtartalék	315635		315635		631270				
8. A december 31-én még érvényben lévő biztosítások tartaléka:									
Az A mérlegben	2040664	97			2040664	97			
Az B mérlegben			18135927	42	18135927	42			
9. Tartalék bejelentett, de decz. 31-én még ki nem fizetett károkok:			641696	13			641696	13	
Az A mérlegben									
Az B mérlegben			369335	10	369335	10			
10. Oszt. alap az életbiztosításban nyereséggel biztosítottak javára			478567	50	478567	50			
11. A VII. tontin-osztály vagyona kamatbiztosítással			120296	73	120296	73			
a) A hivatalnokok nyugdíjpénztárának vagyona	91952	13			91952	13			
b) A hivatalnokok ellátási pénztárának vagyona	149906	69			149906	69			
12. Jelzáloghiteltelek*			101522	92	101522	92			
13. Egyenleg a viszonybiztosítottok számláján	596246	43	36616	17	632862	60			
14. Egyenleg az intézet főkönyvénél	14044	69	9698	88	23743	53			
15. a) Hitelek különböző címeken	665842	56	160003	77	825845	33			
b) Letétek kezesség és biztosíték gyanánt	592509	21	326916	11	919425	32			
16. B) mérleg folyó számlájának egyenlege	542701	02			542701	02			
17. Gidoni alapítvány	3071	58			3071	58			
Összesen									
19. Felosztható nyereség	527.325,75		261.343,41		788.669,16				
Le: Átvétel a vonatk.									
nyer. tart. javára	38.797,47		19.228,08		58.025,55				
* 488.528,28			242.115,33		730.643,61				
A jövő években lejárandó tüzbiztosítási díjak									

A cs. kir. szab. Assicurazioni Generali központi igazgatósága Triesztben:

Dr. Maurogonato I., báró Mompurgo József, báró Rálli Ambr., Segré V., Dr. Calabi R., Goldschmiedt Lipót.

A vezértitkár:

Marco Besso.

Magyarországi vezérigénység Budapestben az intézet saját házában, Dorottya-utca 10. sz.